

«EksOb», 2000. 304 s.

8. Zub K. K. Xudozhn`o-tvorcha diyal`nist` majbutn`ogo vchy`telya muzy`chnogo my`stecztva. Naukovy`j visny`k My`kolayivs`kogo derzhavnogo universy`tetu imeni V. O. Suxomly`ns`kogo. Pedagogichni nauky`. 2011. Vy`p. 1.33. S. 140–143.

9. Muzy`ka O. Ya. Xudozhn`o-tvorcha diyal`nist` yak faktor samorozvy`tku osoby`stosti majbutn`ogo vchy`telya obrazotvorchogo my`stecztva. Materialy` II Mizhnarodnoi naukovy`-prakty`chnoyi konferenciyi «Profesijna my`stecz`ka osvita i xudozhnya kul`tura: vy`kly`ky` XXI stolittya», (Ky`yiv, 14–15 kvitnya 2016 r.) / MON Ukrayiny`, Ky`yiv, un-t im. B. Grinchenka; za zag. red. V. O. Ognev`yuka [redkol.: V. O. Ognevyuk, N. M. Vinnikova, K. Yu. Baczak ta in.]. Ky`yiv, un-t im. B. Grinchenka, 2016. S. 497–504.

10. Lofman Y. Ya., Rutkev`ch M. N. Osnovy gnoseology`y`. Ekaterynburg: Bank kul`turnoj y`nformacy`y`, 2003. 152 s.

11. Sivash T. D. Xudozhn`o-tvorcha diyal`nist` yak osvith`o-vy`xovny`j fenomen. Aktual`ni problemy` doshkil`noyi ta pochatkovoyi osvity` v konteksti yevropejs`ky`x osvithnix strategij: materialy` naukovy`-prakty`chnoyi konferenciyi vy`kladachiv i studentiv insty`tutu pedagogiky`, psy`xologiyi i my`stecztv (Vinny`cya, kvit. 2016 r.). Vinny`cya: TOV «Nilan –LTD», 2016. Vy`p. 4. S. 152–154.

12. Kuz`menko G. V. Zasoby` udoskonalennya pidgotovky` majbutnix uchy`teliv obrazotvorchogo my`stecztva do organizaciyi xudozhn`o-tvorchoyi diyal`nosti uchniv osnovnoyi shkoly`. Suchasni tendenciyi rozvy`tku osvity` i nauky` v interdy`scy`plinarnomu konteksti: materialy` I Mizhnar. nauk.-prakt. konf. (Chenstoxova; Uzhgorod; Drogoby`ch, 19–20 ly`st. 2015 r.). Chenstoxova; Uzhgorod; Drogoby`ch: Posvit, 2015. S. 126–127.

13. Kukushy`n V. S. Obshhy`e osnovy pedagogy`ky`: uchebnoe posoby`e dlya studentov pedagogy`chesky`x vuzov. M.: Rostov n/D: MarT, 2006. 224 s.

Отримано редакцією 05.05.2018 р.

УДК 373.5.016:821.161.2

DOI 10.31376/2410-0897-2018-1-37-173-180

Світлана Павлівна Паламар,
кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник,
заступник директора з наукової роботи
Педагогічного інституту Київського університету
імені Бориса Грінченка,
e-mail: s.palamar@kubg.edu.ua

Світлана Григорівна Кондратюк,
кандидат педагогічних наук,
старший викладач Педагогічного інституту
Київського університету імені Бориса Грінченка,
e-mail: s.kondratiuk@kubg.edu.ua

ВИВЧЕННЯ ЛІТЕРАТУРНОГО ТВОРУ УЧНЯМИ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ ЗАСОБАМИ ІКТ: КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД

У статті розглянуто проблему підготовки до уроку з вивчення літературного твору учнями основної школи з використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ). Компетентнісний підхід учителя полягає в поетапному конструюванні уроку літератури з використанням ІКТ технологій. Такий підхід є частиною педагогічної майстерності вчителя. Методи та прийоми донесення до школярів життєвого досвіду повинні спиратися на сучасні інформаційно-комунікаційні технології, що поступово займають місце сполучної ланки між реципієнтом і книжкою. Доцільне, послідовне використання хмарного середовища забезпечує активізацію пізнавальної діяльності учнів на уроках літератури.

Ключові слова: компетентнісний підхід, літературний твір, засоби ІКТ, хмарне середовище, педагогічна майстерність.

Постановка проблеми. Одне із найважливіших завдань, що зrealізовується в межах уроку української літератури, – стабільна зорієнтованість навчального процесу на системне, неперервне, якісне формування літературної (предметної), читацької та життєвої компетентностей учня, що є результатом педагогічної майстерності вчителя. Уміння довершено обирати найдоцільніші методи та прийоми роботи,

знаходити способи використання нових технологій, що зможуть істотно підвищити рівень компетентності учня й забезпечуватимуть діяльнісний підхід під час вивчення літературних творів, – надбання якісне, що є результатом багатьох факторів: бажання самовдосконалюватися педагогом, наявність небайдужого ставлення до педагогічної діяльності, природна цікавість до нового, бажання впродовж життя вчитись та досліджувати, відкриваючи наукові горизонти. Нові інформаційні технології – невід’ємна частина нашого сьогодення. Маючи можливість використання комп’ютера, можна інтенсифікувати процес навчання, зробити його більш сучасним, наочним і динамічним, формувати дослідницькі вміння та здатність опрацьовувати великі пласти інформації учнем, розвивати комунікативні здібності, готувати особистість «інформаційного суспільства», не забуваючи про розвиток критичного мислення школяра, що забезпечуватиме його від ризиків, пов’язаних зі спілкуванням у соціальних мережах та використанням комп’ютерної техніки. Застосування ІКТ забезпечить швидке й міцне опанування навчального матеріалу, розвине пізнавальні здібності та розумові якості учнів, сприятиме активізації їхньої пізнавальної діяльності, дозволить підвищити інформаційну, культурологічну, предметну, читацьку компетентності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Джерельна база з проблеми формування предметної (літературної) та читацької компетентностей, що є результатом педагогічної майстерності вчителя, представлена низкою різноманітних доробок, серед яких вирізняються роботи Н. М. Бібік, Н. Й. Волошиної, С. О. Жили, О. М. Куцевол, Л. Л. Неживої, С. П. Паламар, О. Я. Савченко, А. М. Фасолі та багатьох ін.

За сучасних умов рівень освіченості не визначається виключно обсягом знань та їх енциклопедичністю. З позицій компетентнісного підходу рівень освіченості визначається здатністю розв’язувати проблеми різних рівнів складності на основі наявних знань. За такого підходу, цілі освіти описуються в термінах, що дають нові можливості учням у зростанні їхнього особистісного потенціалу. У багатьох джерелах поняття «компетентність» трактують по-різному. Зокрема, його розглядають як: володіння знаннями, що дають змогу висувати судження про будь-що [1]; освітні результати, які досягаються не лише засобами змісту освіти, а й соціальної взаємодії [2, с. 408–409]; поінформованість і здатність реалізовувати свої можливості у певній галузі життєдіяльності; як досвід у тій чи іншій галузі, який уможливить гарантоване досягнення високих результатів у певному виді діяльності; як психологічна якість, що означає силу і впевненість, яка виходить із почуття власної успішності й користі, що надасть людині усвідомлення своєї здатності ефективно взаємодіяти з оточуючими, продуктивно вирішувати поставлені завдання [3, с. 83].

Невпинні процеси з інтеграції до освітнього європейського простору передбачають використання інноваційних технологій навчання. Інформаційно-комунікативні технології активно використовуються людиною у всіх сферах її діяльності, зокрема і в освіті. З цією метою доречно організувати вивчення літератури з використанням засобів інформаційно-комунікаційних технологій, під час якого характерними є взаємозв’язки між учителем, групами учнів та їх лідерами, що виникають у процесі діяльності з подальшим зростанням літературної компетентності в школярів [4, с. 278].

Над розв’язанням психолого-педагогічних проблем використання комп’ютерів у навчальному процесі працювали такі вчені, як Т. А. Ільїна, Н. В. Морзе, В. В. Монахов та ін. Аналіз праць цих учених підтверджує актуальність використання комп’ютерних технологій при підготовці різних спеціалістів і визначає їх застосування як обов’язковий компонент процесу навчання, результатом якого є фахівці, спроможні виконувати професійні завдання за допомогою комп’ютера без перепідготовки та тривалої адаптації.

Значний внесок у виявлення та характеристику способів формування предметної та читацької компетентностей засобами ІКТ-технологій зробили О. Д. Мхитарян, С. П. Паламар, Л. А. Назаренко, А. Л. Ситченко та ін. На думку більшості дослідників, на уроках літератури актуальним є використання інформаційно-комунікаційних технологій на основі впровадження хмарних технологій. Одним із засобів розв’язання проблеми подолання кризи читання й повернення школярів до мистецтва слова є нова модель соціальної взаємодії, впливу на учнівські смаки й уподобання – використання хмарних технологій, зокрема Інтернет-середовища та різних Інтернет-сервісів.

На сучасному етапі такими технологіями є хмарні, які надають змогу відійти від знанневої накопичувальної парадигми й долучитися до формування літературної, інформаційної, читацької, життєвої компетентностей завдяки свободі творчості, поетапному плануванню розумових дій. Сучасні підлітки здебільшого читають короткі тексти з Інтернету й не бажають знайомитися з програмовими творами з української літератури, паперова книжка конкурує з електронною. Вищезначені технології поступово займають місце сполучної ланки між реципієнтом і книжкою, оскільки розвиток відеохостингу, засоби мас-медіа забезпечують його яскраве та привабливе подання. Цінним для школярів є не лише можливість побачити героїв на екрані, а й стати активними творцями літературної інформації, відчути естетичне задоволення, реалізувати визначені завдання на практиці.

Проведення уроків із залученням інформаційних технологій потребує серйозної підготовки та планування від учителя. За О. Бриксіною [5], конструювання такого уроку відбувається у кілька етапів:

- концептуальний (визначення дидактичної мети, доцільності використання інформаційних технологій для досягнення кінцевих результатів);
- технологічний (визначення форми уроку, відбір електронних засобів навчального призначення (ЕЗНП));
- операційний (виділення основних елементів уроку, визначення місця електронних засобів навчального призначення у структурі уроку, вибір способів взаємодії учасників уроку з навчальними засобами);
- етап педагогічної реалізації (переведення педагогічних принципів у конкретний навчальний вплив).

Формулювання мети статті. Отже, мету статті визначаємо як створення послідовного алгоритму дій педагога, що працює над формуванням предметної, читацької та життєвої компетентностей учня на уроках української літератури засобами ІКТ-технологій.

Виклад основного матеріалу. У нашому розумінні процес формування предметної, читацької та життєвої компетентностей учня на уроках української літератури засобами ІКТ-технологій становить систему планомірних, чітких, поєднаних підготовчих заходів з боку вчителя, спрямованих на забезпечення активного, свідомого вивчення учнями літературного твору.

Визначаючи дидактичну мету, доцільність використання інформаційних технологій для досягнення кінцевих результатів, варто пам'ятати про те, що головне завдання використання ІКТ у процесі вивчення української літератури – підвищити пізнавальний інтерес учнів до вивчення предмета, ефективність опанування школярами навчального курсу. Загальновизнано, що особистість, яка зацікавлена, хоче пізнати матеріал, засвоює його набагато краще, ніж та, яку не цікавить зміст того, що вивчає. Отже, добираючи засіб, головну увагу приділяємо яскравості, незвичайності, можливості створення інтригуючих моментів. Насамперед оновлення змісту сучасної освіти, структури, методів, організаційних форм навчання української літератури за допомогою комп'ютерних технологій спрямоване на створення оптимальних умов для покращення ефективності навчально-виховного процесу, що полягає в полегшенні сприйняття та усвідомлення змісту творів, можливості неформального отримання сталих знань учнями, перетворенні освітнього процесу на творчий, цікавий, яскравий та естетично привабливий, що закладатиме підвалини потреби в самоосвіті, самовдосконаленні. Так, опановуючи матеріал, що присвячений фольклорному розмаїттю (вивчення казок, легенд, міфів у 5 класі), буде значно ефективнішим, коли дозволить його учасникам зануритись у гру, подекуди навіть ігровий квест з використанням презентацій у програмі Microsoft PowerPoint, що дозволяє стисло, на слайдах викласти ключові моменти, не розпорошувати увагу учня, не витратити зайвий час на візуалізацію навчального матеріалу. Тим паче, що даний сервіс дуже легкий та простий у використанні й має необмежену кількість різних можливостей. Чи доцільно використовувати ІКТ на всіх уроках літератури? Відповідь на поставлене запитання однозначна – так, адже обсяги інформації, з якими доводиться працювати викладачеві на уроці літератури, сьогодні надзвичайно розгалужені та великі, й нові засоби допомагають у стислій інформації, швидкій її обробці, дотриманні високого темпу на уроці, створенні атмосфери сучасності, у формуванні спільних інтересів та «мови» з учнями.

На технологічному етапі конструювання уроку української літератури з використанням ІКТ варто ретельно поставитися до питань визначення форми уроку та добору електронних засобів навчального призначення. Зрозуміло, що уроки з використанням інформаційних технологій потребують значної підготовчої діяльності педагога. Учитель повинен уміти користуватися різноманітними програмами: графічними, flesh-анімації, web-редактора, програмами для створення презентацій, для роботи зі звуком та відео, web-сторінкою тощо. Достатньо часто використовують педагоги записи телепередач про письменників, що вивчаються у шкільному курсі української літератури, наприклад, про Олександра Довженка, Лесю Українку, Михайла Коцюбинського, Івана Нечуя-Левицького, Василя Симоненка, Тараса Шевченка та багатьох інших. Такий підхід дозволяє прилучитися до сучасного контенту сприйняття митця, головне – доцільність вибору та обсягу такої передачі.

Сьогодні значна кількість дослідників зазначає ефект так званої «смерті у Power Point». Таке явище можливе за створення однотипного презентаційного продукту чи постійного незмінного його використання з уроку в урок. Тому вчителю необхідно бути гнучким у доборі Інтернет-ресурсів та розширювати власний арсенал умінь користуватися різними Інтернет-сервісами, серед яких наразі зручними та доступними для використання є: Інтернет-сервіс мультимедійних дидактичних вправ LearningApps, динамічних презентацій Prezi, хмари тегів WordArt, віртуальна дошка для спільної роботи – Padlet. Особливо подобається молодшим підліткам (учням 5–6 класу) відеосупровід, який може бути представлений анімацією, малюнками, відеоматеріалами, фотографіями, необхідними картами і схемами. З цієї точки зору дуже зручним і цікавим

є використання таких технологій, як Powtoon та Storytelling. Вони дозволяють інтерпретувати літературний твір по-своєму, вклавши в зміст рефлексію сприйняття мистецького шедевра. З допомогою вищезначених сервісів Powtoon, Storytelling та Prezi зручно й легко розвивати комунікативну компетентність учнів.

Ментальні карти як візуальний спосіб відтворення навчальної інформації на уроках української літератури сприяють розвитку критичного мислення школярів. Методику застосування ментальних карт зручно використовувати за допомогою сервісу Prezi. Цікавими й нестандартними є асоціативні головоломки нового покоління кроссенс, що формують комунікативні навички школярів засобами скрайб-презентації.

Так, створюючи власну презентацію в Prezi «Моя казка», учні добирають ілюстрації до власноскладеної казки з робіт Марії Примаченко, Катерини Білокур, Євгенії Гапчинської та інших відомих українських художників, тренуються у майстерності виразної розповіді казки. Така робота забезпечує інтеграцію предметів мистецького циклу, дозволяючи вільно обрати учневі домінуючий ілюстративний матеріал до власних творів, згідно з особливостями сприймання. Так, аудіали, надаючи перевагу слуховому сприйманню, обирають для відтворення власних рефлексивних станів музичні твори, що легко можна продемонструвати за допомогою вищезначених технологій, кінестетики – відеофрагменти (до 3 хвилин), що супроводжувалися колективною руханкою, візуали ж, крім шедеврів класичного жанру до ілюстрацій, знаходять сучасні відповідники та фото [6]. Технологічно враховуємо, що всі типи сприймання необхідно розвивати у дитини, адже прагнемо до гармонійного психофізіологічного розвитку особистості школяра, тому використовуємо матеріал відео, аудіо та навіть з урахуванням рухової активності.

Отже, як і у світі жанрової літературної своєрідності, де відбувається розмивання граней напрямків фікшн та нон-фікшн, так і в доборі ілюстративного матеріалу (від класичної картини до сучасного фото), так і у використанні засобів ІКТ-технологій (від класичного PowerPoint до сучасних Powtoon та Storytelling) відбувається розмиття однотипності використання презентаційного ряду.

На операційному етапі підготовки до уроку з використанням ІКТ-технологій обов'язкове врахування проблеми первинного ознайомлення з художнім твором. Якщо учні раніше прочитання книжки ознайомляться з відеоматеріалом, буктрейлером, представленням твору у вигляді чужих структурно-логічних схем, то візуалізація й розуміння авторського слова можуть бути викривленими, оскільки кожний творець рекламного ролика подає власне бачення змісту твору. Значно ліпше використовувати такі відеопрезентаційні матеріали після ознайомлення з художнім словом.

Нормативні освітні документи визначають ключовими для розвитку української школи загалом і літературної освіти зокрема ідеї діяльнісного, особистісно зорієнтованого і компетентнісного підходів. Це зумовлено потребою відповісти на виклики сьогодення, коли неможливо навчити учня «всього на все життя», і ключовим умінням стає здатність та готовність діяти залежно від поставлених завдань і вчитися протягом усього життя. Відповідно мета мовної та літературної освіти: засобами предмета допомогти учневі в його самопізнанні, життєвому самовизначенні, самоздійсненні, формуванні предметних (літературної) і ключових компетентностей, здатності до формування комунікативних навичок, читацького й особистісного саморозвитку.

На етапі педагогічної реалізації (переведення педагогічних принципів у конкретний навчальний вплив) аналізуємо можливості технічного обладнання, залучаємо учнів як «підтримуючу» та «навчаючу» спільноту в опануванні технічних засобів та сервісів, особливо це подобається підліткам, допомагає підвищувати їм власну самооцінку. Прохання вчителя про допомогу під час запуску обладнання, звернення з проханням надання поради від учнів щодо Інтернет-сервісу чи конкретного технічного засобу створює атмосферу доброзичливості й розкнутості, причетності до співтворчості під час уроку, а відтак, неможливості невиконання завдання, бо ж формуються вже зовсім інші стосунки – довіри.

Комп'ютер відкриває необмежені можливості для дослідницької роботи. Діти самостійно ведуть пошук, добирають матеріал за завданням учителя. На сучасному уроці вже неможливо обійтися без хмарного середовища та інших Інтернет-ресурсів. Відвідати певний музей, побачити фото письменника, швидко віднайти й прослухати музичний твір, переглянути фрагмент відео, поставити цікаве запитання експерту, поспілкуватися за допомогою Skype-конференції з письменником чи ровесником з іншого регіону України, а то й світу можна, не виходячи з класу. Щоб організувати урок з відвідинами віртуального музею, необхідно скласти маршрут або сформулювати запит пошуку інформації для учнів. Важливою є організація роботи з одержаною інформацією. Необхідно, щоб результатом віртуальної екскурсії стала творча робота: доповідь, повідомлення, презентація, заповнена таблиця, відповіді на питання та ін. [7]. Проектна діяльність з ІКТ-технологіями – педагогічна форма роботи, що набуває все більшої популярності у підлітків. Сучасний учень повинен не тільки використовувати наявні інформаційні ресурси, але і навчитися створювати свої інформаційні ресурси. Набувачі освітніх компетентностей мають навчитися самостійно подавати, структурувати і презентувати свої знання.

Творчі завдання на основі застосування інформаційних технологій за своїм змістом і методами

виконання найчастіше мають ситуативний характер. Дидактичною метою таких завдань є вироблення діяльнісних компетенцій і виявлення особистісного ставлення до розв'язуваної проблеми на основі творчого застосування наявних знань, умінь, навичок.

Формування інформаційно-цифрової компетентності учнів на уроках української літератури за допомогою освітніх онлайн-сервісів QR-код виступає сьогодні як засіб доповненої реальності й формує когнітивну компетентність учнів у сучасній школі.

Зручними щодо використання є хмари тегів. Особливо, коли створюємо термінологічний словник, перелік понять, план до уроку. Найцікавішим та найдоступнішим у цьому питанні для нас виявився сервіс WordArt, можливості якого достатньо швидко й легко опанували учні навіть 6–7 класів, що самостійно ілюстрували літературні жанри посиланням на текстові файли, візуальні образи чи навіть відеофрагменти. Щоб уникнути некоректності посилань, домовились, що текстовими файлами можуть бути матеріали Вікіпедії чи офіційних книг, що розташовані у репозиторії бібліотеки імені Вернадського. Використовуючи зазначений сервіс, звернемо увагу на виховання естетичного смаку дитини, можливість самовираження (кожна хмара має певну форму, доречність обрання якої учень повинен уміти пояснити; кольорова гама, що відображає настрій та ставлення до створюваного продукту; обрання шрифтів, фону, які впливають на розвиток естетичних смаків; чіткість у визначенні складових хмари, що тренує у доцільності добору термінології; коректність посилань). Цікаво, що з допомогою даного сервісу можна створити каталог сервісів для вчителя, що буде зручним у використанні при доборі ІКТ-технологій, нагадуючи, як саме можна застосовувати ті чи інші технології.

Починаючи роботу над проектом з молодшими підлітками, необхідно чітко визначати мету, пояснюючи, що відхилення у будь-який бік тільки збільшує обсяг діяльності, а тому є недоречним виявом інформаційної некомпетентності. Учителеві варто зайвий раз не лінуватися наголосити учням, що створення будь-якого комунікаційного продукту підпорядковується вимозі системи цінностей, що є вершиною в ієрархії правил щодо впорядкування презентаційного матеріалу й самого життя. Тому доречно, згідно з пірамідою цінностей людства обумовлене повідомлення є своєрідною інтеграцією у формуванні інформаційних, комунікаційних, життєвих компетентностей, а відтак і ключових.

Ще одним обов'язковим етапом вважаємо рефлексивний, де доцільно використовувати технології Powtoon, Storytelling та Prezi, й відтак, бачити інтерпретацію мистецького твору від учнів чи вчителя. Нова форма публічності думок після аналізу й інтерпретування мистецького слова перетворює школяра на співавтора. Наявність роликів, створених учнями за художнім твором на YouTube, свідчить не лише про цікавість до художнього твору з боку читачів, а також за кількістю переглядів і «лайків» учні можуть здогадуватися про те, наскільки привабливим для сучасних читачів є мистецьке слово і спроектований за ними відеоряд. Розміщення школярами рекламного ролика в кіберпросторі, зокрема на YouTube, свідчить про розуміння стандартів і вимог до медіапродукту, дотримання відповідних норм спілкування з on-line-спільнотою, бажання стати учасниками інформаційної взаємодії з однолітками. Поява в мережі буктрейлерів, створених за одним твором учнями з різних шкіл, не стає дисонансом, а навпаки – зацікавлює новими поглядами на твір з усього світу. Інтернет-ресурси реципієнти розглядають як можливість зворотного зв'язку, впливу на чуття.

Купуючи персональний комп'ютер, батьки сподіваються на розширення можливостей домашньої освіти для дитини. Цікавим є те, що існує багато досліджень щодо впливу комп'ютера як технічного засобу на стан здоров'я дитини, на продуктивність навчальної діяльності під час використання пристрою, а от щодо впливу ритму і темпу подавання інформації досліджень недостатньо. Якщо темп роботи, обумовлений комп'ютерною програмою, збігається з психофізіологічними можливостями учня, то процес набуває вищої ефективності, якщо ж ритм не збігається (програма вимагає від дитини, щоб вона інтенсивніше діяла, швидко приймала рішення чи навпаки), то процес навчання стає дискомфортним, крім того, така робота виснажлива для центральної нервової системи й організму дитини загалом. Діти стомлюються, як наслідок їхня працездатність знижується, а поновлюється лиш за тривалий час, у деяких учнів навіть до кінця дня відчувається втома. Ще один важливий чинник, що впливає на продуктивність діяльності школяра, – це зміст. Настільки відповідає зміст комп'ютерних програм віковим психофізіологічним можливостям дитини, чи здатна вона сприйняти і зрозуміти те, що вимагає від неї комп'ютерна програма?

На жаль, сьогодні в Україні комп'ютерні програми не проходять педагогічної, психологічної та гігієнічної експертизи. Саме тому вони не завжди відповідають морфологічним, функціональним та психологічним особливостям дітей певного віку. Як наслідок, розвиток використання ІКТ за допомогою комп'ютера, що мав би надавати всі переваги сучасному школяреві, гальмується.

Висновки. На основі викладеного вище можна стверджувати, що дотримання вчителем певного алгоритму в підготовці до уроку літератури з використанням ІКТ-технологій є складовою педагогічної майстерності вчителя сьогодні. Відповідно, врахування концептуального, технологічного, операційного

етапів та складової педагогічної реалізації у підготовці до занять з літератури з використанням ІКТ-технологій є обов'язковими для досягнення високої ефективності. Доцільним вважаємо виділення рефлексивного етапу, що дозволить педагогові й учневі зійти на значно вищий щабель предметної й життєвої компетентностей. Хмарні технології, спрямовані на реалізацію творчого потенціалу учнів, їхньої репутації й компетентності, дають змогу продемонструвати себе на ринку інтелектуальної праці, у соціально-культурних взаємозв'язках з однолітками. Розумові операції, які задіює школяр, орієнтують на перспективу розвитку, сприяють здобуттю досвіду, відбиваються на якості освіти.

Тому, застосовуючи комп'ютер як освітній засіб передусім звертаємо увагу на гігієну та доцільність використання сучасних електронних гаджетів: змістовність інформації, доцільність та необхідність її використання, вплив на пізнавальну активність школяра, темп, у якому подається інформація, та можливість його варіювання, кількість часу, відведеного на використання електронного пристрою, різноманітність Інтернет-контенту. При врахуванні вищеперерахованих особливостей є можливість стверджувати, що використання ІКТ на уроках української літератури в основній школі дозволить істотно підвищити якісні показники літературної та читацької компетентностей учнів.

Список використаних джерел та літератури

1. Практическая психология образования / [под ред. И. В. Дубровиной]. – Москва : ТЦ Сфера. – 1997. – 523 с.
2. Бібік Н. М. Компетентність у навчанні / Н. М. Бібік // Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України ; гол. ред. В. Г. Кремень. – Київ : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
3. Психологический словарь / авт.-сост.: В. Н. Копорулина, М. Н. Смирнова, Н. О. Гордеева. – 3-е изд., доп. и перераб. – Ростов на Дону : Феникс, 2004. – 640 с.
4. Паламар С. П. Формування літературної компетентності в учнів основної школи засобами інформаційно-комунікаційних технологій / С. П. Паламар // Педагогічна освіта: теорія і практика : збірник наук. праць. – 2017. – 278 с.
5. Омельченко Л. М. Проектування занять із використанням комп'ютерних технологій у процесі навчання / Л. Омельченко // Проблеми інженерно-педагогічної освіти : збірник наукових праць. Випуск 30–31. – Харків : Українська інженерно-педагогічна академія (УІПА), 2011. – 313 с.
6. Кондратюк С. Г. Методика організації сприймання епічного твору учнями 5–6-х класів на уроках української літератури / С. Г. Кондратюк // Social and Human Sciences. Polish-Ukrainian scientific journal, 03 (03), pp. 126–137. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://sp-sciences.io.ua/s941035/kondratiuk_svitlana_2014_methods_of_perception_of_epic_work_by_students_5-6_classes_at_ukrainian_literature_lessons_social_and_human_sciences_polishukrainian_scientific_journal_03_03_pp_126-137. – Назва з екрану. – Дата звернення: 24.04.2018.
7. Кадемія М. Ю. Інформаційно-комунікаційні технології в навчальному процесі : навчальний посібник / М. Ю. Кадемія, І. Ю. Шахіна. – Вінниця : ТОВ «Планер». – 2011. – 220 с.

Светлана Павловна Паламарь,

кандидат педагогических наук,
старший научный сотрудник,
заместитель директора по научной работе
Педагогического института Киевского
университета имени Бориса Гринченко,
e-mail: s.palamar@kubg.edu.ua

Светлана Григорьевна Кондратюк,

кандидат педагогических наук,
старший преподаватель Педагогического
института Киевского университета
имени Бориса Гринченко,
e-mail: s.kondratiuk@kubg.edu.ua

ИЗУЧЕНИЕ ЛИТЕРАТУРНОГО ПРОИЗВЕДЕНИЯ УЧЕНИКАМИ ОСНОВНОЙ ШКОЛЫ СРЕДСТВАМИ ИКТ: КОМПЕТЕНТНОСТНЫЙ ПОДХОД

В статье рассмотрена проблема подготовки к уроку изучения литературного произведения учениками основной школы с использованием современных информационно-коммуникационных технологий (ИКТ). Компетентностный подход учителя состоит в поэтапном конструировании урока литературы с использованием ИКТ-технологий. Такой подход составляет часть педагогического мастерства учителя. Методы и приёмы донесения школьникам жизненного опыта должны опираться на современные

информационно-коммуникационные технологии, которые постепенно становятся соединительной частью между реципиентом и книгой. Целесообразное, последовательное использование облачных технологий обеспечивает активизацию познавательной деятельности учеников на уроках литературы.

Ключевые слова: компетентностный подход, литературное произведение, средства ИКТ, облачные технологии, педагогическое мастерство.

Svitlana Palamar,

Candidate of Pedagogical Sciences,
Senior Researcher, Deputy Director for Research
Pedagogical Institute of Boris Grinchenko
Kyiv University,
s.palamar@kubg.edu.ua

Svitlana Kondratiuk,

Candidate of Pedagogical Sciences,
Senior Lecturer, Pedagogical Institute
of Boris Grinchenko Kyiv University,
s.kondratiuk@kubg.edu.ua

COMPETENCE-BASED APPROACH: STUDYING THE LITERARY WORK BY PUPILS OF THE SECONDARY SCHOOL USING THE INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES

Introduction. *The article deals with the problem of preparation for a lesson on studying a literary work by students of the secondary school using modern information and communication technologies (ICT). The most important task that is realized within the lesson of Ukrainian literature is the stable orientation of the educational process to the systematic continuous quality formation of the student's literary (subject), reader and life competence. It is the result of teacher's mastery.*

Purpose. *The main purpose of the paper is to create a consistent algorithm of the teacher's actions, working on the formation of the student's subject, reading and life competence during the lessons of Ukrainian literature by means of ICT technologies.*

Methods. *The competence-based approach for constructing the lessons of literature using ICT technologies. Such an approach is a part of the teaching skills. Methods of pupil's reporting of life experience should be based on modern information and communication technologies that gradually take the place of the link between the recipient and the book.*

Results. *Usage of the computer intensifies the learning process, makes it modern, clear and dynamic, forms research abilities and the ability to process large volumes of information by a student, develop communication skills, prepares a personality of the «information society». We mustn't forget about the student's critical thinking development, which will protect him from the risks associated with communication in social networks and the use of computer technology.*

Originality. *The scientific novelty of the results of the research is that the use of ICT will ensure rapid and strong mastery of educational material, develop cognitive abilities and mental qualities of pupils, promote the activation of their cognitive activity, will allow to raise the informational, cultural, subject, and reading competence.*

Conclusion. *Based on the foregoing, one can confirm that the teacher's compliance with a certain algorithm in the preparation of literature lessons using ICT technologies is an integral part of the teacher's skills today. Accordingly, taking into account the conceptual, technological, operational stages and the component of pedagogical implementation in preparation for studies on literature with the use of ICT technologies are mandatory for achieving high efficiency. We consider it expedient to allocate a reflexive stage, which will allow the teacher and the student to descend to a significantly higher level of substantive and vital competence. Cloud technologies, aimed at realizing the creative potential of students, their reputation and competence, allow them to demonstrate themselves in the intellectual labor market, in socio-cultural interactions with peers. The mental operations, that the student is engaged in, focus on the prospects of development, contribute to gaining experience, reflect on the quality of education.*

Key words: *competence-based approach, literary work, ICT tools, cloud technologies, pedagogical skills.*

References

1. *Prakty`cheskaya psy`xology`ya obrazovany`ya / [pod red. Y`. V. Dubrovny`noj]. – Moskva : TCz Sfera. – 1997. – 523 s.*
2. *Bibik N. M. Kompetentnist` u navchanni / N. M. Bibik // Ency`klopediya osvity` / Akad. ped. nauk Ukrayiny` ; gol. red. V. G. Kremen`. – Ky`yiv : Yurinkom Inter, 2008. – 1040 s.*
3. *Psy`xology`chesky`j slovar` / avt.-sost.: V. N. Koporuly`na, M. N. Smy`rnova, N. O. Gordeeva. – 3-e y`zd., dop. y` pererab. – Rostov na Donu : Feny`ks, 2004. – 640 s.*

4. Palamar S. P. Formuvannya literaturnoyi kompetentnosti v uchniv osnovnoyi shkoly` zasobamy` informacijno-komunikacijny`x texnologij / S. P. Palamar // Pedagogichna osvita: teoriya i prakty`ka : zbirny`k nauk. pracz`. – 2017. – 278 s.

5. Omel'chenko L. M. Proektuvannya zanyat` iz vy`kory`stannyam komp'yuterny`x texnologij u procesi navchannya / L. Omel'chenko // Problemy` inzhenerno-pedagogichnoyi osvity` : zbirny`k naukovy`x pracz`. Vy`pusk 30–31. – Xarkiv : Ukrayins`ka inzhenerno-pedagogichna akademiya (UIPA), 2011. – 313 s.

6. Kondratyuk S. G. Metody`ka organizaciyi spry`jmannya epichnogo tvoruvannya uchnyamy` 5–6-x klasiv na urokax ukrayins`koyi literatury` / S. G. Kondratyuk // Social and Human Sciences. Polish-Ukrainian scientific journal, 03 (03), pp. 126–137. [Elektronny`j resurs]. – Rezhy`m dostupu: http://sp-sciences.io.ua/s941035/kondratiuk_svitlana_2014_methods_of_perception_of_epic_work_by_students_5-6_classes_at_ukrainian_literature_lessons_social_and_human_sciences_polishukrainian_scientific_journal_03_03_pp_126-137. – Nazva z ekranu. – Data zvernennya: 24.04.2018.

7. Kademiya M. Yu. Informacijno-komunikacijni texnologiyi v navchal`nomu procesi : navchal`ny`j posibny`k / M. Yu. Kademiya, I. Yu. Shaxina. – Vinny`cya : TOV «Planer». – 2011. – 220 s.

Отримано редакцією 11.05.2018 р.

УДК 378.147

DOI 10.31376/2410-0897-2018-1-37-180-186

Олександр Леонідович Шумський,
кандидат педагогічних наук, докторант
Запорізького національного університету,
e-mail: oll123@meta.ua

ОСОБЛИВОСТІ ПОБУДОВИ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ТРАЄКТОРІЇ ЛІНГВОСАМООСВІТИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ

У статті обґрунтовано важливість неперервної лінгвістичної самоосвіти для сучасного вчителя іноземних мов. Доведено, що трансформація особистості студента з керованого об'єкта навчання в суб'єкт управління власною лінгвосамоосвітньою діяльністю найефективніше відбувається в процесі проектування індивідуальної лінгвосамоосвітньої траєкторії. Розкрито сутність індивідуального освітнього маршруту як початкового етапу побудови лінгвосамоосвітньої траєкторії. Проаналізовано підходи і механізми розроблення індивідуальної лінгвосамоосвітньої траєкторії. Визначено, що в процесі розроблення і реалізації означеної траєкторії завдання педагога полягає у створенні умов для самоуправління студентами своєю лінгвосамоосвітньою діяльністю.

Ключові слова: лінгвосамоосвіта, індивідуальний маршрут, індивідуальна траєкторія, самоуправління, мовне портфоліо.

Постановка проблеми. Динамізм сучасної цивілізації, посилення ролі особистості в суспільстві, зростання її потреб, гуманізація та демократизація всіх сфер життя, інтелектуалізація праці, швидка зміна техніки й технологій передбачає заміну парадигми «освіта на все життя» на формулу «освіта через усе життя» з метою «усунення функціональної неграмотності, тобто неспроможності працівника або громадянина ефективно виконувати свої професійні або соціальні функції, незважаючи на одержану освіту» [1, с. 22]. У цьому зв'язку актуалізується проблема підготовки фахівців, здатних до самостійного задоволення своїх освітніх потреб шляхом самоосвіти, а для вчителя іноземних мов – лінгвістичної самоосвіти, яка реалізується за рахунок власної активності людини, соціальної мобільності, творчої активності в умовах неперервного оновлення професійної діяльності. Дієвим інструментом лінгвосамоосвітньої діяльності майбутнього фахівця і способом формування його суб'єктності є побудова та реалізація індивідуальної лінгвосамоосвітньої траєкторії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У наукових працях як вітчизняних, так і зарубіжних авторів розглядалися різні аспекти проблеми індивідуальних освітніх траєкторій, зокрема: їх роль та місце в процесі професійної підготовки студентів (Т. Коростіянець), основи проектування (О. Дубасенюк) та особливості створення (О. Жерновникова, Я. Сухенко), управління процесом вибудовування індивідуальних освітніх траєкторій (А. Walther, М. Parreira do Amaral, М. Cusonato).

Мета статті – схарактеризувати особливості та основні аспекти розроблення індивідуальної траєкторії лінгвосамоосвітньої діяльності майбутніх учителів іноземних мов.

Виклад основного матеріалу. Особливої актуальності проблема систематичного збагачення й оновлення знань і фахових умінь з метою постійного підвищення якості виконання своїх функціональних